

Projekt Provjera točnosti informacija o zdravlju (NPOO C1.1.1.R6-12)

Projektni newsletter br. 5 (srpanj 2023.)

Projekta naziva *Provjera točnosti informacija o zdravlju pod palicom Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu* želi doprinijeti rješavanju problema dezinformacija u javnom prostoru iz područja zdravlja. Naime, medijski prostor i društvene mreže ispunjene su ogromnom količinom informacija o zdravlju zbog čega je Svjetska zdravstvena organizacija 2020. godine, uz pandemiju, proglasila i infodemiju. Kroz suradnju nositelja projekta s partnerima (KBC Split, MedILS i Hrvatska udruga sveučilišnih žena), projekt će doprinijeti jačanju kapaciteta postojećih provjeravatelja informacija o zdravlju, unaprjeđenja postojećih procesa provjere točnosti informacija o zdravlju te poticanju kritičkog mišljenja. Projekt je započeo u rujnu 2023. godine i traje do veljače 2025. godine.

Ovaj dokument predstavlja kratki *newsletter* za sve zainteresirane pojedince kako bi proširili vijest o projektnim aktivnostima i povećali utjecaj projekta.

KORISNI DOKAZI

PLATFORMA ZA PROVJERU TOČNOSTI INFORMACIJA O ZDRAVLJU ([link](#))

Zajedničkom suradnjom projektnih partnera te uz sugestije novinara preko radionica pokrenuta je komunikacijska platforma kojom će se doprinijeti daljnje razotkrivanje i provjera informacija o zdravlju. Samim time povećat će se i dostupnost pouzdanih kvalitetnih i znanstveno utemeljenih zdravstvenih informacija. Platformi možete pristupiti preko poveznice medlitmus.hr. Sva pitanja vezano za zdravlje i provjeru točnosti informacija o zdravlju potrebno je postaviti preko [komunikacijske platforme](#).

Provjeru informacija i obradu materijala objavljenih na platformi vrše članovi [Ureda za provjeru točnosti informacija o zdravlju](#) koji djeluje pri Medicinskom fakultetu u Splitu. Ured je dio [Centru za medicinu utemeljenu na dokazima](#).

U radu Centra sudjeluju znanstvenici i nastavnici s Katedre istraživanja u biomedicini i zdravstvu, Katedre za medicinsku humanistiku i Hrvatskog Cochranea, uz kontinuiranu suradnju s Odjelom za znanstveni rad KBC-a Split i MEFST-ovim Uredom za znanost.

Razlikovanje dezinformacija od neslaganja: Što zaista znamo? ([link](#))

U današnjem digitalnom dobu, širenje dezinformacija postalo je ozbiljan izazov za društvo. Tekst pod nazivom "Liars know they are lying: differentiating disinformation from disagreement" bavi se upravo tim problemom, fokusirajući se na razliku između laži (dezinformacija) i neslaganja koja mogu proizaći iz različitih političkih stavova ili razumijevanja činjenica. Autori tvrde da, iako se neslaganja često događaju u politici, prava opasnost dolazi od namjernih laži koje svjesno obmanjuju javnost. Primjer za to je "velika laž" o američkim izborima 2020., koju su političari koristili kako bi lažno tvrdili da su izbori pokradeni. Takve namjerne laži destabiliziraju povjerenje građana u demokratske institucije i mogu imati dugoročne negativne posljedice na društvo.

Razlikovanje između neslaganja u dobroj vjeri i namjernih laži ključno je za razumijevanje i suočavanje s dezinformacijama. Autori predlažu nekoliko metoda za prepoznavanje dezinformacija, uključujući analizu emocionalnog jezika, logičkih grešaka i zavjereničkog načina razmišljanja, koji su česti pokazatelji lažnih informacija.

Učinkovitost multivitamina u prevenciji smrtnosti ([link](#))

Korištenje multivitaminskih dodataka među odraslima često se povezuje s prevencijom bolesti i poboljšanjem zdravlja. Istraživanje provedeno na gotovo 400.000 odraslih osoba u SAD-u analiziralo je učinke korištenja multivitaminskih dodataka (MV) na smrtnost tijekom razdoblja od 27 godina. Cilj studije bio je procijeniti povezanost između svakodnevnog korištenja multivitamina i rizika smrtnosti, uzimajući u obzir faktore poput zdravog načina života i obrnute uzročnosti, gdje osobe u lošem zdravstvenom stanju češće počinju koristiti multivitamine. Rezultati su pokazali da korištenje multivitamina nije bilo povezano s nižim rizikom od smrtnosti, niti tijekom prve polovice praćenja (omjer rizika, 1.04; 95% CI, 1.02-1.07) niti u drugoj polovici praćenja (omjer rizika, 1.04; 95% CI, 0.99-1.08). Slični rezultati

zabilježeni su i za vodeće uzroke smrti. Iako multivitamini nisu povezani s produženjem života, njihovo korištenje i dalje ostaje rašireno među odraslom populacijom SAD-a kao sredstvo za održavanje ili poboljšanje zdravlja.

PROVJERA: Jesu li cjepiva protiv bakterijskih bolesti učinkovita? ([link](#))

Analiza: Komentar predstavlja nastavak širenja dezinformacija o cjepivima koji u posljednje vrijeme poprimaju zabrinjavajuće razmjere. Moderna zdravstvena skrb implementirala je niz cjepiva protiv bakterija kojim je značajno smanjila pojavnost određenih bolesti. Primjeri bolesti koje je čovječanstvo gotovo pa potpuno istrijebilo su antraks uzrokovan bakterijom *Bacillus anthracis*, kolera uzrokovana bakterijom *Vibrio cholerae* te bubonska kuga uzrokovana bakterijom *Yersinia pestis*. Kada govorimo o životima koji su izgubljeni prije nego su implementirana cjepiva protiv navedenih bolesti, vidimo da je samo bubonska kuga, u povijesti poznata pod nazivom crna smrt odnijela oko 25 milijuna života čime je nadmašila bilo koji drugi rat ili epidemiju do sada poznatu čovječanstvu (<https://www.britannica.com/event/Black-Death>). Kada je krajem 19. stoljeća razvijeno cjepivo, tadašnji podaci pokazali su smanjenje smrtnosti od oko 50%, spašavajući pritom na desetine tisuće života (<https://journals.sagepub.com/doi/10.1258/j.jmb.2007.05-59>). Iako primjer kuge više ne predstavlja relevantan i recentan dokaz cjepiva kao učinkovite zaštite protiv bakterija, moderna medicina još uvijek učinkovito koristi niz drugih cjepiva kao način zaštite protiv difterije, tetanusa, meningokoka, pertusisa / hripavca, tifusa i brojnih drugih. Tetanus primjerice u 2018. godini doveo je do smrtnog ishoda oko 25 000 novorođenčadi na cijelom svijetu, što unatoč zastrašujućoj brojci predstavlja smanjenje od 97% u odnosu na 1988. godinu kada je od tetanusa unutar prvog mjeseca umiralo 787 000 novorođenčadi upravo zahvaljujući povećanoj procijepljenosti (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tetanus>). Štoviše, procijepljivanje sukladno relevantnim nacionalnim i stručnim smjernicama ne samo da doprinosi smanjenju smrtnosti već doprinosi i borbi protiv bakterijske otpornosti na antibiotike. Prekomjerno i nekritičko korištenje antibiotika doprinosi selekciji i razvoju otpornih sojeva bakterija, a cijepljenje predstavlja način sprječavanja razvoja bakterijske infekcije i uopće potrebe za korištenjem antibiotika (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8479502/>). Iz svega navedenog vidljivo je kako je cijepljenje protiv bakterijskih bolesti siguran i učinkovit način za borbu protiv bolesti te predstavlja jedan od najvećih medicinskih dosegâ čovječanstva.

Ured za provjeru točnosti informacija o zdravlju je dio Centru za medicinu utemeljenu na dokazima.

U radu Centra sudjeluju znanstvenici i nastavnici s Katedre istraživanja u biomedicini i zdravstvu, Katedre za medicinsku humanistiku i Hrvatskog Cochranea, uz kontinuiranu suradnju s Odjelom za znanstveni rad KBC-a Split i MEFST-ovim Uredom za znanost.